

De financiering van de Europese begroting onder druk

2012/23

21 | 11 | 2012

 MENSEN

 WELVAART

 BESCHERMING

Sinds het ontstaan van de E.G.K.S. (Europese Gemeenschappen voor Kolen en Staal) in 1951 zijn er mechanismen uitgewerkt tussen de lidstaten om de desbetreffende gemeenschappelijke begroting te financieren¹.

Het financieringssysteem is erg lang gebaseerd geweest op nationale bijdragen van de lidstaten. In 1970 beslisten de zes toenmalige lidstaten om het stelsel van de eigen middelen in te voeren (21 april 1970). Dit is heden ten dage nog steeds de basis van de financiering van de EU begroting².

Dit artikel gaat niet alleen de werking na van dit besluit met betrekking tot de Europese Eigen Middelen. Daarnaast wordt er ook aangetoond welke landen en burgers hoofdzakelijk moeten betalen voor deze EU begroting.

- 1 B. KERREMANS and H. MATTHIJS, *De begroting en de openbare financiën van de Europese Unie*, Intersentia editions, 2004 (second edition); D. STRASSER, *Les finances de l'Europe*, Paris, LGDJ, 1990; H. MATTHIJS, *De nieuwe financiering van de Europese Unie*, in: *Studia diplomatica*, nr. 3, 2003, pp. 35-48; J. LINDNER, *Conflict and change in E.U. budgetary politics*, London, Routledge, 2005; C. VIESSANT, *Les communautés et l'Union Européennes*, in: *Les finances de l'Europe*, by: G. ORSONI (ed.), Economica editions, Paris, 2007, pps. 473-510; H. MATTHIJS, *De begroting van de Europese Unie*, in: *SEW (Tijdschrift voor Europees en Economisch recht)*, nr. 2, 2010, Paris editions, pps. 51-60; A. LOZZO, S. MICOSSI and M. SALVEMINTI, *A new budget for the European Union*, CEPS policy brief nr. 159, may 2008.
- 2 Publikatielbad 'L' nr. 94 van 28 april 1970 en geratificeerd door de Belgische wet van 23 december 1970 (Belgisch Staatsblad van 29 januari 1971).

HERMAN MATTHIJS
Universiteit Gent & VUB
Visiting fellow Itinera Institute

IVAN VAN DE CLOOT
Chief Economist Itinera Institute

1. De nieuwe financiering

De Europese Raad te Brussel van 15 en 16 december 2005 heeft de basis gelegd voor een nieuw financieringsstelsel ten aanzien van de algemene begroting van de Europese Gemeenschappen. Zo stelt de Raad in haar preambule bij het besluit³ dat de algemene doelstelling van billijkheid als leidraad voor de eigen middelen moet dienen.

Ingevolge het nieuwe besluit 2007/436 aangaande de eigen middelen worden de volgende financiële bronnen weerhouden ten voordele van de algemene begroting van de Europese Gemeenschappen.

1.1. De douanerechten

De douanerechten worden aan de buitengrenzen geheven op de invoer. Het gemeenschappelijk douanetarief werd vastgesteld in 1968. De douanerechten waren in het Verdrag van Rome vermeld als eerste middelbron voor de financiering van de uitgaven van de Europese Economische Gemeenschap. Sedert 1988 zijn de douanerechten van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal eraan toegevoegd. De diensten douane van de lidstaten innen deze gelden en 25 % van de opbrengsten blijven in de nationale begroting als inningskosten.

De landbouwheffingen werden ingesteld in 1962 en bij het besluit van 21 april 1970 overgedragen aan de Gemeenschap. Het ging aanvankelijk om belastingen die varieerden volgens de wereldprijs en de prijs op de Europese markt.

³ Besluit 2007/436 van de Raad van 7 juni 2007 betreffende het stelsel der eigen middelen, Publikatieblad (L. 163) van 23 juni 2007 en geratificeerd door België met de wet van 31 januari 2009 (Belgisch Staatsblad van 24 februari 2009). Dit nieuw systeem treedt in werking op 1 maart 2009.

Sinds de omzetting van de multilaterale handelsakkoorden (Uruguay-ronde, april 1994) in het Gemeenschapsrecht is er geen onderscheid meer tussen de landbouwrechten en de douanerechten. De landbouwrechten zijn eenvoudigweg invoerrechten die worden geheven op de uit de derde landen ingevoerde landbouwproducten. Ook hier mogen de lidstaten 25 % van de opbrengst houden als inningskosten ten voordele van de nationale begroting. Dit percentage was 10 % tot en met het eigen middelen besluit van 1994.

De heffingen en bijdragen op suiker treffen de suikerproducerende ondernemingen, die een productieheffing moeten betalen om de uitgaven tot ondersteuning van de markt te dekken en een opslagbijdrage om de regelmatige afzet te verzekeren. In tegenstelling tot de douanerechten gaat het hier om heffingen met een intracommunautair karakter. Geleidelijk aan worden deze suikerheffingen afgebouwd.

1.2. De B.T.W.

De "Belasting op de Toegevoegde Waarde" (BTW) werd gecreëerd bij het besluit van 21 april 1970. De traditionele eigen middelen volstonden niet meer om de communautaire begroting te financieren. De harmonisatie van deze complexe middelensoort vergde veel tijd, waardoor zij pas in 1980 voor de eerste maal werd geïnd. Deze BTW middelen worden elk jaar berekend door de toepassing van een door alle lidstaten geldend uniform percentage op de afgetopte geharmoniseerde B.T.W. grondslag en dit volgens de vigerende EU regels⁴. De geharmoniseerde B.T.W.

⁴ De uniforme regeling voor de inning van de eigen middelen uit de BTW is het voorwerp van de zesde BTW richtlijn (Raad nr. 77/388 EEG van 17 mei 1977, Publikatieblad: L nr. 145 van 16 juni 1977). De uniforme regeling voor de inning van de eigen middelen uit de BTW is vastgelegd in verordening nr. 89/1553 van de Raad van 29 mei 1989 (Publikatieblad: L nr. 155 van 7 juni 1989).

grondslag wordt berekend door het totaal van de door de lidstaten in het betrokken begrotingsjaar geïnde netto B.T.W. ontvangsten (d.i. de som van de bruto B.T.W. ontvangsten na aftrek van de teruggaven) te delen door het gewogen B.T.W. tarief⁵.

De geharmoniseerde BTW grondslag wordt sinds het eigen middelen besluit van 1988 afgetopt (toen: 55 %, nu 50 %). Op deze afgetopte B.T.W. grondslag wordt een uniform percentage toegepast. De BTW middelen zijn het resultaat van de toepassing van een bepaald percentage op een uniform vastgestelde grondslag. Het maximale afroepingspercentage van de B.T.W. grondslag is in het nieuwe besluit van 2007 vastgelegd op 0,3 %.

In de praktijk berekent men voor elke EU lidstaat 1 % van de afgetopte BTW grondslag. Bijvoorbeeld voor België wordt dat voor het jaar 2012 geraamd op 1.697.259.000 euro. Het eigen middelen besluit legt het afdrachtpercentage BTW vast op 0,3 %. Dit geeft in dit geval 509 miljoen euro.

Het bedoelde eigen middelen besluit bepaalt wel dat diverse lidstaten een lager percentage moeten afdragen voor de periode 2007-2013. In concreto gaat het om Oostenrijk (0,225 %), de Bondsrepubliek Duitsland (0,15 %) en Nederland alsook Zweden (0,10 %). Daardoor wordt er geen 17.217 miljoen euro geïnd aan BTW (in casu 0,300 van de 1 % BTW grondslag) doch maar 14.498 miljoen euro. Dit negatief verschil voor de Europese begroting komt de vier aangehaalde landen ten goede met een winst voor hun schatkist: Oostenrijk (102 miljoen euro), Bondsrepubliek (1,7 miljard euro), Nederland (570 miljoen euro) en Zweden (347 miljoen euro).

1.3. B.N.I.

Het "Bruto Nationaal Inkomen" (BNI) werd in 1988 als vierde middelenbron ingevoerd, toen gebaseerd op het bruto nationaal product (BNP). Deze middelen kwamen in de plaats van de toen hogere BTW-middelen om de begroting in evenwicht te brengen. Het eigen middelen besluit van 2000 breidt de toepassing van het Europese stelsel van economische rekeningen van 1995 (ESR 95) uit tot het domein van de EU-begroting. In ESR 95 werd het begrip bruto nationaal product (BNP) vervangen door het begrip bruto nationaal inkomen (BNI). In het nieuwe besluit is BNP dus door BNI vervangen voor de bepaling van de eigen middelen, om niet te raken aan het bedrag van de financiële middelen die ter beschikking van de Gemeenschappen worden gesteld is het plafond voor de eigen middelen als percentage van het BNI van de EU aangepast.

Ingevolge het eigen middelen besluit berekent men de waarde van 1 % van het BNI per lidstaat (bv. in 2012 is dat tezamen 131,3 miljard euro). De Europese begroting dient steeds in evenwicht te zijn en dat is belangrijk om de BNI afdracht te berekenen. Inderdaad, het verschil tussen de inkomsten (TOR, BTW) en de uitgaven wordt gefinancierd door de BNI heffing. Artikel 310, lid één, derde alinea, van het verdrag betreffende de werking van de Europese Unie legt het budgettair evenwichtsbeginsel vast voor de E.U. begroting. Die som van 1 % BNI waarde wordt gedeeld door het noodzakelijke bedrag om het vermelde evenwicht te bereiken. Dit geeft voor 2012 een uniform percentage van 0,71 % dat elke lidstaat moet afdragen op basis van zijn BNI. Hierop krijgen Nederland (637 miljoen euro) en Zweden (141 miljoen euro) een vermindering. Dat verschil wordt gedragen door de andere lidstaten.

⁵ B. KERREMANS en H. MATTHIJS, o.c., 81.

1.4. Andere ontvangsten

De begroting wordt ook gefinancierd door de belastingen en afhoudingen op de inkomsten van het personeel, bankrente, bijdragen van derde landen aan bepaalde communautaire programma's (bijvoorbeeld op het gebied van het onderzoek), terugbetalingen van niet-gebruikte communautaire steun, achterstandsrente en het saldo van het vorige begrotingsjaar.

1.5. De Britse compensatie

Het vraagstuk aangaande de "juste retour" is gerelateerd met de discussie over de nettobetaalers. Bij de onderhandelingen over het financieel kader 2007-2013 is dit punt opnieuw op de onderhandelingstafel gekomen van de Europese Raad. In het nieuwe eigen middelen besluit van 2007 wordt het correctiemechanisme ten voordele van het Verenigd Koninkrijk gehandhaafd, doch geleidelijk wordt het afgebouwd vanaf 2011.

De Britse correcties bedragen voor 2012 een som van 3,8 miljard euro. Dit bedrag moet het Verenigd Koninkrijk minder betalen op de BTW en BNI afdracht aan de Europese begroting. Het bedrag wordt gecompenseerd door de andere lidstaten doch met verminderingen voor Duitsland, Oostenrijk, Nederland en Zweden. Die compensatie wordt berekend als volgt:

- men berekent het aandeel van elke lidstaat in de BNI grondslag (vb. België: 2,94 %, Duitsland: 20,59 %, Nederland: 4,85 %, Verenigd Koninkrijk: 13,85 %);
- dan berekent men het aandeel zonder het Verenigd Koninkrijk (dat op nul valt) (vb. België wordt 3,41 % en Nederland: 5,63 %;
- dat percentage wordt toegepast op de 3,8 miljard euro;
- het aandeel van Nederland, Oostenrijk, Duitsland en Zweden wordt met 75 %

verminderd.

Duitsland: 23,9 % naar 5,97 %
Nederland: 5,63 % naar 1,41 %
Oostenrijk: 2,69 % naar 0,67 %
Zweden: 3,64 % naar 0,91 %

- die verschillen worden bijgepast door alle andere lidstaten behalve het Verenigd Koninkrijk.

Uiteindelijk wordt de Britse rebate (3,8 miljard euro) gedragen in volgorde van belangrijkheid:

Frankrijk (26,53 %)
Italië (20,38 %)
Spanje (13,62 %)
Duitsland (5,97 %)
België (4,84 %)
enz.

2. Vergelijking

Als men over de jaren heen het procentueel aandeel berekent van de diverse middelen in de Europese begroting, dan constateert men een enorme verschuiving.

	TEM ¹	BTW	BNP/BNI	andere ²
1988	28,5 %	57,2	10,6	3,7
1995	19,3 %	52,2	18,9	9,6
2000	15,3 %	38,1	42,3	4,3
2006	13,9 %	16	64,2	5,9
2012	14,95 %	11,23	72,6	1,22

¹ TEM: Traditionele Eigen Middelen (suiker, douane- en landbouwheffingen).

² Overschotten, eigen taksen, enz.

Het stelsel van de eigen middelen is terug beland in een systeem van hoofdzakelijk nationale bijdragen, zoals dat bestond voor het verdrag van Luxemburg.

Voor de BTW inbreng is sterk afgenomen. Dat heeft te maken met het lage afdrachtpercentage (0,300), wat in de jaren tachtig onder Kanselier Kohl en President Mitterand nog 1,4 % bedroeg. Daarbij komen nog de verminderingen hierop voor Duitsland, Nederland, Oostenrijk en Zweden.

De "Traditionele Eigen Middelen" hebben ook de helft van hun aandeel in de begroting verloren. Dit heeft grotendeels te maken met het optrekken van de inningskosten van 10 % naar 25 % alsook de liberalisering van de wereldhandel.

Indien men de begroting 2012 neemt dan zijn de belangrijkste vijf betalende landen de volgende landen:

- * TEM (19,3 miljard euro)
 1. Duitsland (4 miljard)
 2. Italië (2,2 miljard)
 3. Nederland (2,1 miljard)
 4. België (1,761 miljard)
 5. Frankrijk (1,741 miljard)

Het hoge aandeel van België alsook Nederland in deze TEM is te wijten aan de invoer van buiten de EER (Europese Economische Ruimte) via Belgische/Nederlandse zee- en luchthavens.

- * BTW (14,5 miljard euro)
 1. Frankrijk (2,9 miljard)
 2. Verenigd Koninkrijk (2,5 miljard)
 3. Italië (1,8 miljard)
 4. Duitsland (1,7 miljard)
 5. Spanje (1,6 miljard)
 6. Polen (579 miljoen)
 7. België (509 miljoen)

- * BNI (93,7 miljard euro)
 1. Duitsland (19,7 miljard)
 2. Frankrijk (16,2 miljard)
 3. Italië (12,5 miljard)
 4. Verenigd Koninkrijk (9,3 miljard)
 5. Spanje (8,3 miljard)

Naast deze drie belangrijke inkomstenbronnen zijn er nog diverse ontvangsten (2012: 1,6 miljard euro). Dit geeft een geraamd totaal aan ontvangsten van 129,1 miljard euro voor het begrotingsjaar 2012.

3. De kost per lidstaat

Op basis van de algemene begroting van de Europese Unie heeft dit artikel het totale aandeel van elke lidstaat berekend ten aanzien van de financiering van de algemene begroting van de Europese Unie voor de jaren 2002⁶ – 2006⁷ –

2010⁸ en 2012⁹. In het jaar 2002 gaat het om nog 15 lidstaten. Het jaar 2006 is een begroting met 25 lidstaten (uitbreiding met tien uit 2004) en de begroting 2010 omvat 27 lidstaten (uitbreiding met Roemenië en Bulgarije uit 2007).

6 Vastlegging van de algemene begroting 2002 door het Europees Parlement (nr. 2002/50/EG, EGKS, Euratom) van 13 december 2001 in het Publikatieblad (L 29) van 31 januari 2002.

7 Vastlegging van de algemene begroting 2006 door het Europees Parlement (nr. 2006/179/EG, Euratom) van 15 december 2005 in het Publikatieblad (L 78) van 15 maart 2006.

8 Vastlegging van de algemene begroting 2010 door het Europees Parlement (nr. 2010/117/EU, Euratom) van 17 december 2009 in het Publikatieblad (L 64) van 12 maart 2010.

9 Vastlegging van de algemene begroting 2012 door het Europees Parlement (nr. 2012/70/EU, Euratom) van 1 december 2011 in het Publikatieblad (L 56) van 29 februari 2012.

TABEL I Betalers in rangorde belangrijkheid

	2002	2006	2010	2012
Duitsland	24,44 % (1)	20,56 % (1)	19,53 % (1)	19,95 % (1)
Frankrijk	16,72 %	16,43 % (2)	16,73 % (2)	16,37 % (2)
Verenigd Koninkrijk	14,27 %	12,38 % (4)	10,87 % (4)	11,61 % (4)
Italië	13,03 %	13,69 % (3)	13,34 % (3)	12,89 % (3)
Spanje	7,73 %	8,93 % (5)	9,33 % (5)	8,87 % (5)
Nederland	6,48 %	5,20 % (6)	5,03 % (6)	4,99 % (6)
België	3,97 %	4,01 % (7)	4,02 % (7)	4,11 % (7)
Zweden	2,73 %	2,72 % (8)	2,28 % (9)	2,77 % (9)
Oostenrijk	2,47 %	2,15 % (11)	2,19 % (10)	2,12 % (10)
Denemarken	1,97 %	2,09 % (12)	2,17 % (11)	2,04 % (11)
Griekenland	1,63 %	2,20 % (10)	2,15 % (12)	1,73 % (12)
Portugal	1,46 %	1,36 % (15)	1,37 % (14)	1,29 % (14)
Finland	1,45 %	1,48 % (13)	1,58 % (13)	1,56 % (13)
Ierland	1,40 %	1,38 % (14)	1,25 % (15)	1,25 % (15)
Luxemburg	0,25 %	0,24 % (20)	0,25 % (22)	0,25 % (23)
Polen	-	2,34 % (9)	2,64 % (8)	3,18 % (8)
Tsjechië	-	1,02 % (16)	1,23 % (16)	1,08 % (16)
Slowakije	-	0,38 % (18)	0,66 % (19)	0,60 % (18)
Hongarije	-	0,91 % (17)	0,76 % (18)	0,86 % (19)
Slovenië	-	0,29 % (19)	0,36 % (20)	0,33 % (20)
Litouwen	-	0,22 % (21)	0,25 % (23)	0,26 % (21)
Letland	-	0,13 % (23)	0,15 % (25)	0,15 % (25)
Estland	-	0,10 % (24)	0,13 % (26)	0,13 % (26)
Cyprus	-	0,16 % (22)	0,18 % (24)	0,16 % (24)
Malta	-	0,05 % (25)	0,06 % (27)	0,06 % (27)
Roemenië	-	-	1,15 % (17)	1,07 % (17)
Bulgarije	-	-	0,34 % (21)	0,32 % (21)

Voorafgaand moet er gewezen worden op andere toenmalige besluiten tot betrekking tot de eigen middelen.

Het besluit van 1994¹⁰ is pas in werking getreden met ingang van de EU begroting van 1997 tot en met 2002¹¹. Dit besluit kende ook het systeem van de TOR, doch nog met een inningskost ten voordele van de lidstaten van tien procent. Ten aanzien van de Britse “rebate” hadden diverse landen een mindering, namelijk: Duitsland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Ierland, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk en Portugal. In feite werd de meerkost voor het Verenigd Koninkrijk grotendeels betaald door vijf landen: België, Denemarken, Italië, Finland en Zweden.

Vanaf de EU begroting 2003 geldt in de Unie van de 15 lidstaten de berekening van de financiering op basis van het besluit van 2000¹². Dit besluit kende een “juste retour” van de Britten (4,4 miljard euro in 2002). In het stelsel der eigen middelen van 2000 geldt een inningskost ten voordele van de lidstaten met betrekking tot de traditionele middelen van 25 %. Het aftoppingspercentage van de BTW blijft 50 %. Ten aanzien van de Britse correctie moeten vier landen (Duitsland, Nederland, Oostenrijk en Zweden) maar voor 1/4 bijdragen in hun normale aandeel. Daardoor worden enkel nog vier nettobetalers aan de Unie beloofd¹³.

10 Besluit nr. 728 van de Raad van 31 oktober 1994 betreffende het stelsel der eigen middelen (Publikatieblad, L nr. 293 van 12 november 1994).

11 B. KERREMANS en H. MATTHIJS, De Europese begroting, (eerste editie), Intersentia, 1997, 57.

12 Besluit 2000/597 van de Raad van 29 september 2000 in het Publikatieblad (L 253) van 7 oktober 2000. De Belgische wet van 4 februari 2002 nam dit besluit aan (Belgisch Staatsblad van 2 augustus 2002).

13 B. KERREMANS en H. MATTHIJS, De begroting en de openbare financiën van de Europese Unie, Intersentia, 2004, 48.

Het “Eigen Middelen Besluit” van 2000 geldt tot en met de begroting 2018.

Duitsland is steeds de grootste betaler geweest. Dat aandeel neemt af door de uitbreidingen van 2004 en 2007 alsook door de correcties ten voordele van de Bondsrepubliek in het besluit van 2007. Frankrijk heeft een zeer gelijkwaardig aandeel in de financiering van de EU begroting. De uitbreidingen en de correcties ten voordele van Duitsland hebben het verschil tussen de beide landen wel doen afnemen (2002: 7,72 %, 2012: 3,58 %).

Het “juste retour” beginsel ten voordele van de Britten heeft dit land voordelen gebracht. Inderdaad, het aandeel van het Verenigd Koninkrijk in de EU financiering neemt gedurende jaren af. De laatste jaren is de Britse deelname terug iets gestegen als gevolg van het afnemende effect van de “British rebate”.

Het Italiaanse aandeel wijzigt weinig over de jaren heen. Dit land kent ook geen correcties in haar voordeel.

Het toenemend Spaanse aandeel tussen de jaren 2002-2010 was een gevolg van de goede economische prestaties van dit Iberisch land. Recent zien we een dalend aandeel van Spanje en dat is een gevolg van de financiële crisis, die zeer hard toeslaat in dit land.

Het tweede land uit dit schiereiland is Portugal en het aandeel hiervan in de EU begroting is steeds gezakt (van 1,46 % naar 1,29 % of 11 %).

De Benelux landen geven een verschillend beeld. Zo is het aandeel van het Groothertogdom steeds gelijk gebleven en dit ondanks de uitbreidingen. Het Belgisch aandeel is steeds gestegen en dit omwille van de douanerechten en de afwezig-

heid van correcties. Nederland ziet zijn aandeel dan weeral permanent zakken door de vermindering in de berekening van de Britse correctie.

De drie Scandinavische landen kennen een groeiend aandeel in de financiering. Voor Zweden geldt wel het voordeel van de correctie.

Van dit laatste profiteert Oostenrijk wel, want dat aandeel neemt af.

Het Ierse aandeel is steeds afgenomen en dat van Griekenlands is de laatste jaren zwaar aangetast door de financiële crisis.

De tien nieuwe lidstaten van 2004 geven globaal een zwak aandeel in de EU financiering. De twee grootste financiers uit deze groep zijn Polen (+ 37 %) en Tsjechië (+ 25 %), doch dat blijven kleine aandelen.

Sinds 2007 zijn Bulgarije en Roemenië lid van de Unie. Daardoor is er in feite vanaf 2008 een vergelijking mogelijk tussen de 27 lidstaten met betrekking tot hun aandeel in de Europese begroting.

In al deze jaren is de Bondsrepubliek overduidelijk de grootste betaler. Dit land is, anno 2012, goed voor de financiering van 1/5 van de Europese ontvangsten. De vermindering voor Duitsland in de Britse "rebate" berekening levert dit land een besparing op van 1/6 van zijn oud budgettair aandeel.

De andere EU lidstaten variëren sterk. Zo blijft Frankrijk de tweede betaler met een licht dalende trend. Dit is ook een vaststelling die we bij de andere Zuidere lidstaten zien: Italië, Spanje, Portugal en Griekenland. Ongetwijfeld houdt dit gegeven verband met de problemen inzake de openbare financiën in die landen.

Ook het financieel geplaagde Ierland ziet zijn budgettair aandeel zakken (- 0,40 %).

Ook de Scandinavische landen brengen minder bij tot de financiering van de EU begroting.

Indien we de bijdragen tot deze begroting weer geven per historische toetreding, dan geeft dat het volgende beeld.

De zes oorspronkelijke lidstaten betalen in 2002 (64,89 %), in 2006 (60,13 %), in 2010 (58,90 %) en in 2012 (58,56 %). Daaruit kan men zeker de conclusie trekken dat deze groep van landen nog steeds goed zijn voor bijna 60 % van de middelen voor de Europese begroting.

De uitbreiding van 1973 (Ierland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk) is goed voor 17,64 % (2002), doch dat daalt tot 14,73 % (2012). Als we het Europa van de negen nemen zijn deze landen al goed voor meer dan 73 % van de ontvangsten.

De Griekse toetreding van 1981 is budgettair nooit een hoogvlieger geweest. Trouwens het Helleense aandeel is tussen 2008 en 2012 met meer dan 1/5 gedaald.

Ook de Iberische toetreding van 1986 is in oorsprong gestegen van 9,19 % (2002) tot 10,29 % (2006). Ongetwijfeld had dit te maken met de economische groei in die landen gerelateerd met de bouwsector. Dat percentage stijgt nog voor deze twee landen tot 10,7 % (2010) om dan te dalen.

De rijkere toetreding van 1995 (Finland, Oostenrijk en Zweden) hebben een vrij constant aandeel rond de 6,5 %.

Hieruit is een vrij neutrale conclusie te trekken in de relatie van deze drie landen tot de financiering van de Europese begroting.

Deze vijftien West- en Zuid-Europese landen betalen nog de volledige begroting in 2002.

Dat aandeel zakt naar 94,42 % in 2006. De Roemeense en de Bulgaarse toetreding van 2007 laat dit aandeel van die 15 landen nog maar zakken tot 92,09 % (2010) en 91,62 % (2012). Hieruit kan men onmiddellijk de conclusie trekken dat de uitbreidingen van 2004 (10 lidstaten) en 2007 (2 lidstaten) niet gezien kunnen worden als een groot budgettair succes.

De 17 Eurolanden (vanaf 2002: de drie Benelux-landen, Italië, Frankrijk, de Duitse Bondsrepubliek, Ierland, Griekenland, Spanje, Oostenrijk, Finland en Portugal, vanaf 2007: Slovenië, vanaf 2008 Cyprus en Malta, vanaf 2009: Slowakije en vanaf 2011: Estland) hebben

anno 2012 een aandeel van 76,83 % in de financiering van de Europese begroting.

4. De kost per hoofd

De totale bijdragen per hoofd van de bevolking¹⁴ is als volgt geëvolueerd tussen 2006 (zonder Bulgarije en Roemenië) en 2012 (Euro per hoofd).

¹⁴ De bevolkingscijfers zijn gebaseerd op de gegevens in de C.I.A. factbook;

TABEL II Bijdrage per inwoner

	2006	2012
Luxemburg	553 (1)	637 (1)
Denemarken	408 (3)	468 (3)
Ierland	376 (4)	293 (10)
Zweden	334 (6)	388 (4)
België	428 (2)	501 (2)
Frankrijk	299 (8)	318 (8)
Nederland	349 (5)	380 (5)
Oostenrijk	291 (9)	329 (7)
Finland	313 (7)	377 (6)
Duitsland	276 (10)	313 (9)
Italië	261 (11)	268 (11)
Spanje	245 (12)	241 (12)
Verenigd Koninkrijk	226 (13)	235 (13)
Cyprus	219 (14)	176 (16)
Griekenland	191 (15)	205 (15)
Slovenië	156 (16)	212 (14)
Portugal	142 (17)	153 (19)
Malta	137 (18)	173 (17)
Czech republiek	111 (19)	157 (18)
Hongarije	100 (20)	111 (22)
Estland	85 (21)	129 (21)
Slovakije	78 (22)	138 (20)
Polen	67 (23)	106 (23)
Litouwen	66 (24)	92 (24)
Letland	63 (25)	87 (25)

Uit deze vergelijking (Euro per Capita) zijn er ook heel wat lessen te trekken.

Zo zijn België en Luxemburg, de twee landen met de meeste EU instellingen op hun grondgebied, gemiddeld de grootste betalers per capita.

Ook Denemarken blijft een belangrijke betaler en dat geldt nu ook voor Finland. Ingevolge de "juiste retour" ten voordele van het Verenigd Koninkrijk is de Europese kostprijs per inwoner relatief laag voor dit land. Ook de vier landen (Duitsland, Oostenrijk, Zweden en Nederland) die genieten van correcties op de Britse vermindering hebben per capita ook een voordeel.

De PIGS landen kennen over deze jaren heen minder sterke stijgingen van de bedoelde kostprijs of zelfs een belangrijke daling (vb. Ierland).

Uit de nieuwe lidstaten van 2004 bewijst deze berekening ook dat deze landen geen enorme aanwinst zijn voor de inkomstenzijde van de EU begroting.

Het verschil tussen de nummer 1 en 25 is wel iets kleiner geworden. In 2006 was de verhouding Luxemburg-Letland nog 1/9, anno 2012 is dat 1/7.

Deze berekening per capita kost voor alle middelen loopt gelijk met andere calculaties, die de kost per lidstaat berekenen op basis van de BTW en BNI middelen¹⁵.

15 J. INGHELRAM, Welke toekomst voor de financiering van de E.U.? Sociaal Economische Wetgeving, nr. 5, mei 2007, 195.

5. De Belgische kost

De Belgische bijdragen zijn deze eeuw sterk toegenomen. Globaal zijn de bijdragen gestegen van 3,4 miljard euro in 2000 naar 5,2 miljard in 2012. Dit is toch een verhoging van liefst 50 %.

De BTW afdracht is sterk verminderd van 1 miljard euro in 2000 tot zowat 509 miljoen euro in 2012. Dit is een daling van zowat 50 % en loopt gelijk met de EU trend.

Het aandeel van de TEM zijn Europees gedurende deze periode licht gedaald. Doch de Belgische bijdragen zijn toegenomen van 1,3 miljard euro (2000) naar 1,8 miljard (2012). Deze omgekeerde trend heeft zeker te maken met de belangrijke invoerfunctie van de zee- en luchthavens¹⁶.

De BNI bijdragen zijn toegenomen van 1,1 miljard euro (2000) tot 2,9 miljard¹⁷ euro in 2012 en lopen daarmee gelijk met de EU trends.

De Belgische betalingen aan de algemene begroting van de Europese Unie bestaan uit afhoudingen op ontvangsten (75 % van de 'Traditionele Eigen Middelen': douanerechten, landbouwheffingen; suiker en iso-glucoseheffingen en ten derde de B.T.W. afdracht) en de B.N.I. bijdrage. De bedragen van deze B.T.W., suiker, iso-glucose, landbouwheffingen en douanerechten staan vermeld in de jaarlijkse 'Algemene Toelichting' van de federale begroting. De B.N.I.-bijdragen staan wel vermeld in de uitgaven het Rijk onder het departement F.O.D. Financiën.

16 De 25 % inningskost bedraagt in 2012 ruim 590 miljoen euro.

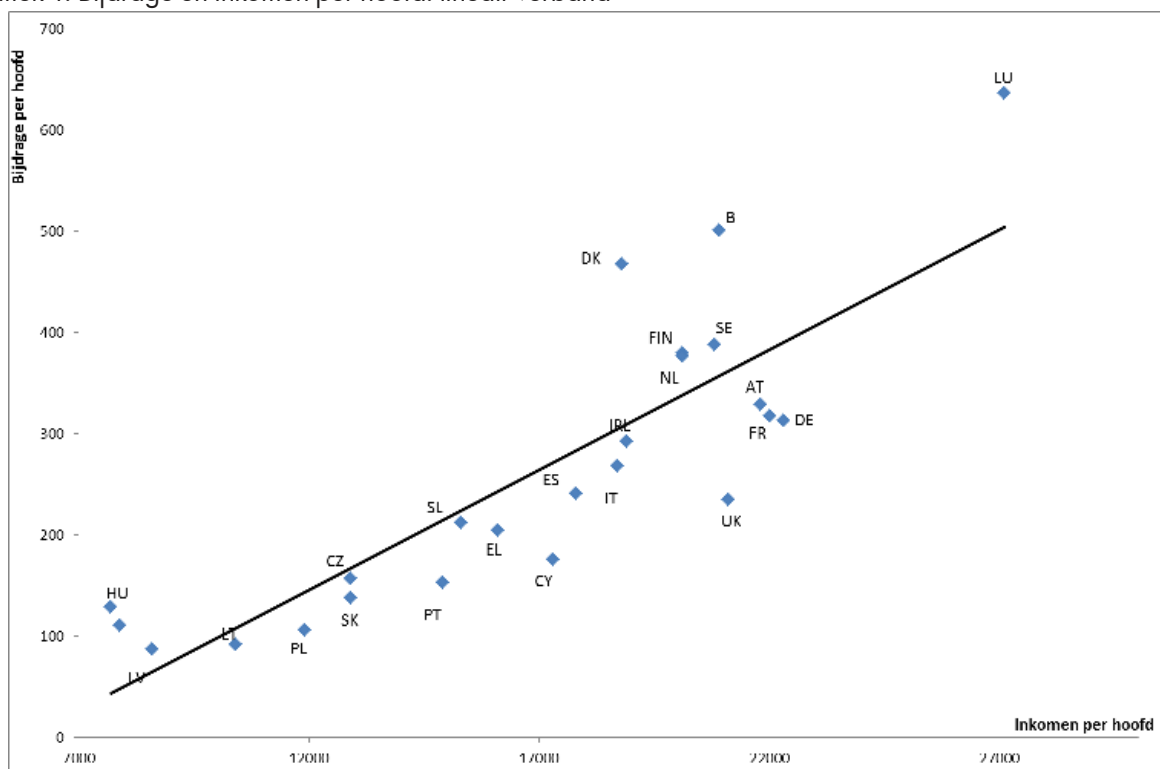
17 Met inbegrip van de Belgische kost voor de BNI vermindering ten voordele van Nederland en Zweden (25 miljoen euro) en de correctie van het Verenigd Koninkrijk (184 miljoen euro).

6. Fiscale capaciteit

Eenmaal de bijdragen per inwoner berekend, kunnen we ook analyseren hoe het huidige bijdragemechanisme zich verhoudt tegenover een alternatief mechanisme dat directer gebaseerd is op de verschillen in inkomen per capita van de lidstaten. Grafiek 1 toont op de abscis het inkomen per capita van elke lidstaat en op de ordinaat de bijdrage per capita. De positieve helling van de trendlijn wijst er duidelijk op dat landen met hogere inkomens per hoofd gemiddeld ook meer bijdragen (Pearsoncorrelatie van 0.85, $p < 0.0001$). Onmiddellijk valt echter ook op dat sommige lidstaten een afwijkende bijdrage leveren. Dat het Verenigd Koninkrijk een stuk minder blijkt bij te dragen dan in verhouding tot de gemiddelde rijkdom van zijn inwoners is bekend. In vergelijking met een lineair geschatte

trendlijn is de afwijking voor het Verenigd Koninkrijk 128 euro minder bijdrage per inwoner of 0.61% van het inkomen per capita. Dit is inderdaad de hoogste relatieve "korting" voor alle lidstaten. Cyprus komt echter dicht in de buurt met een "korting" van 0.56% van het inkomen. Opmerkelijk is echter dat de bijdragen per hoofd voor een land als Estland met liefst 1.1% hoger ligt dan verondersteld kon worden voor een land met een inkomen per capita van 10.400 euro. Ook de "extra"-heffing op die wijze berekend voor Denemarken (0.85%), Hongarije (0.79%) en België (0.68%) wijken sterker af in positieve zin dan het Verenigd Koninkrijk in negatieve zin. In absolute bedragen gaat het over een voordelige afwijking voor het VK van 128 euro per inwoner tot een nadelige afwijking voor België van 143 euro per inwoner en voor Denemarken van 160 euro per inwoner.

Grafiek 1: Bijdrage en inkomen per hoofd: lineair verband

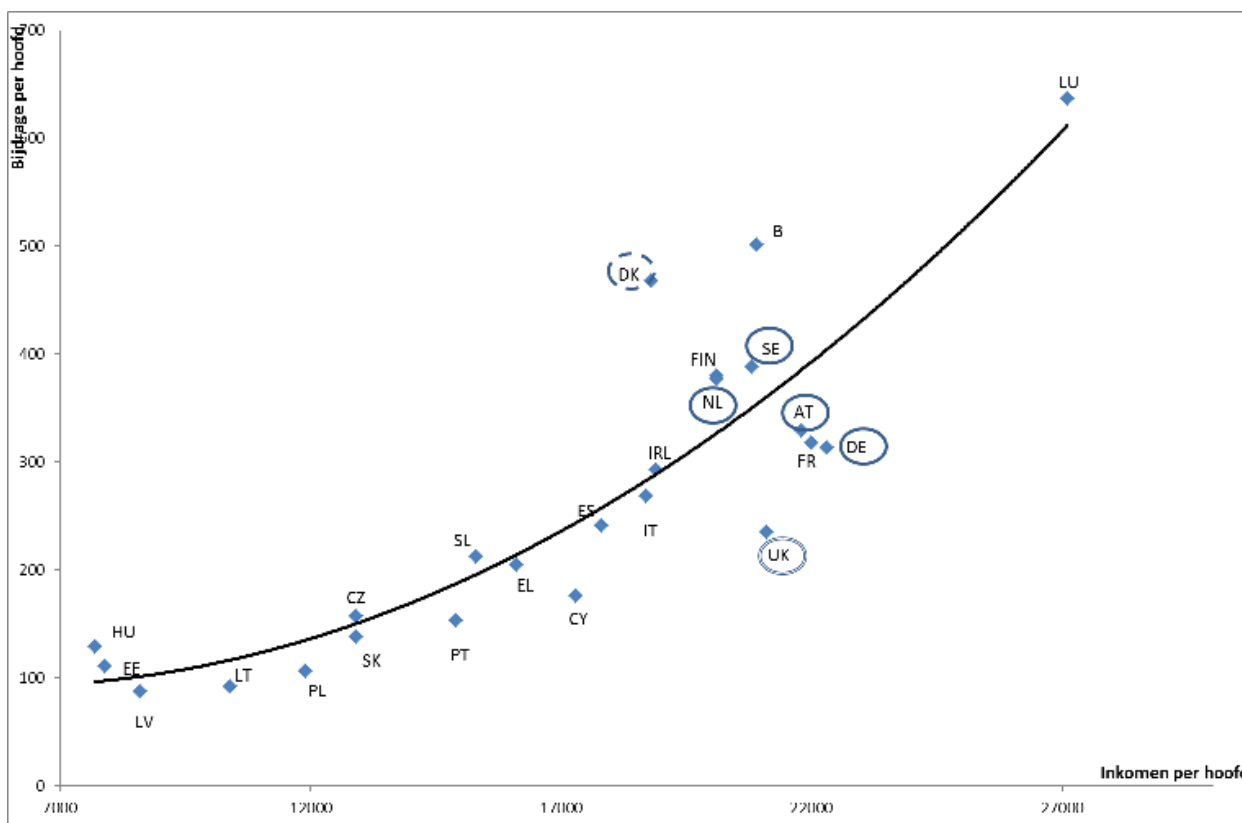

Bron: Eurostat, eigen bewerking

Uiteraard kan men stellen dat er een progressieve bijdrage geheven kan worden waarbij landen met een 10% hoger inkomen per capita meer dan 10% extra. Als we echter een dergelijk verband schatten dan blijft de afwijking voor de grootste uitschieters in zowel positieve als negatieve zin grotendeels overeind (grafiek 2). We omcirkelen op de grafiek ook de landen die reeds kortingen hebben bedongen op hun bijdragen. Vooreerst is er de permanente rebatete voor het Verenigd Koninkrijk die destijds ont-

stond omdat Margaret Thatcher argumenteerde dat het land in vergelijking met Frankrijk veel minder van het Europees budget genoot via landbouwsubsidies ('I want my money back'). De voorbije jaren werd dit voorbeeld gevolgd door landen zoals Duitsland, Nederland, Zweden en Oostenrijk. De rebates van die landen moeten elke budgetcyclus wel opnieuw onderhandeld worden. Sinds kort voert ook Denemarken de druk op om een korting te bedingen.

Grafiek 2: Bijdrage en inkomen per hoofd: progressief verband

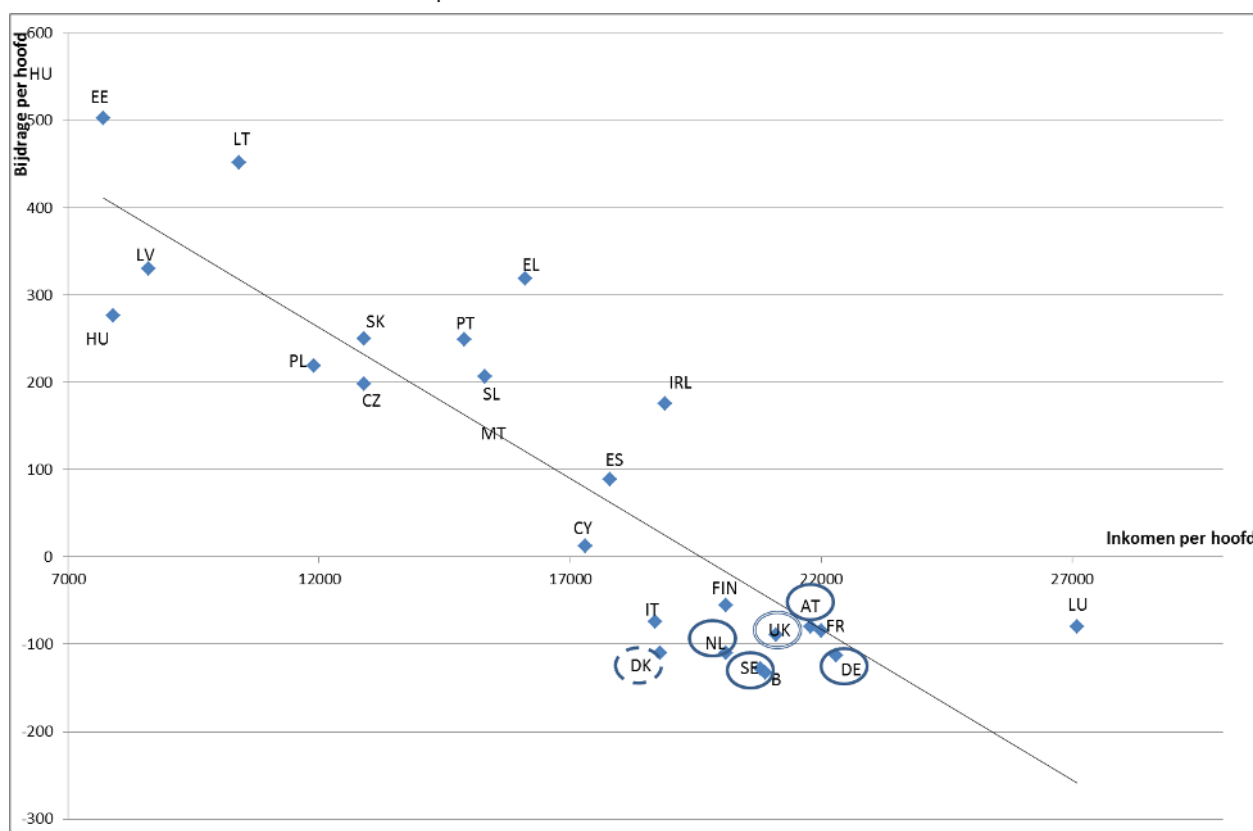

Bron: Eurostat, eigen bewerking

In de discussies over de bijdragen van de lidstaten komt vaak het begrip van “netto-bijdragen” tevoorschijn. Hierbij gaat men een boekhoudkundige berekening maken van hoeveel een land “terugkrijgt” van de Europese Unie op bijvoorbeeld het vlak van landbouwsubsidies of regionale steunfondsen. Uiteraard is dit een vreemde eend in de bijt omdat het botst met de “communautaire” geest van de Unie om als een ijverige boekhouder plus en minnen tegen elkaar af te wegen. Het feit dat het toch gebeurt, zegt al iets over de staat van zaken in Europa. Zover zelfs dat nu ook de Europese Commissie zelf met dergelijke berekeningen komt als discussiestof voor de onderhandelingen. Grafiek 3 toont opnieuw dat in grote lijnen er zoals verwacht kan worden

een negatief verband is tussen de netto-transfers die een lidstaat ontvangt en het inkomen per hoofd. Opnieuw kunnen er echter belangrijke afwijkingen optreden. Zo hebben Ierland en Italië een gelijkaardig inkomen per capita maar betaalt Italië netto een bedrag van 75 euro per hoofd terwijl Ierland een netto-transfer ontvangt van 10 euro per hoofd. Een en ander wijst er ook op dat het allocatiemechanisme in Europa voor een stuk inert is en voor Ierland wellicht onvoldoende de opmars in welvaart van de laatste twintig jaar in rekening brengt (welke uiteraard recent een stuk opnieuw prijsgegeven werd). Voor een land als Italië gaat het uiteraard over veel geld.

Grafiek 3: Netto-transfer en inkomen per hoofd

Bron: Europese Commissie

Een ander beeld van hoe ingrijpend de afwijkingen op een systeem dat louter gebaseerd zou zijn op inkomensverschillen, komt naar voren als we kijken naar de mate waarin de rangorde van bijdragen verschilt van de rangorde van inkomen per capita. Onderstaande tabel toont dat dit voor sommige landen erg ingrijpend is. Duitsland kent bijvoorbeeld het tweede hoogste inkomen per capita maar is slechts nummer 9 op 24 wat de bijdrage per hoofd betreft. Het draagt bijvoorbeeld 188 euro minder bij dan België terwijl het

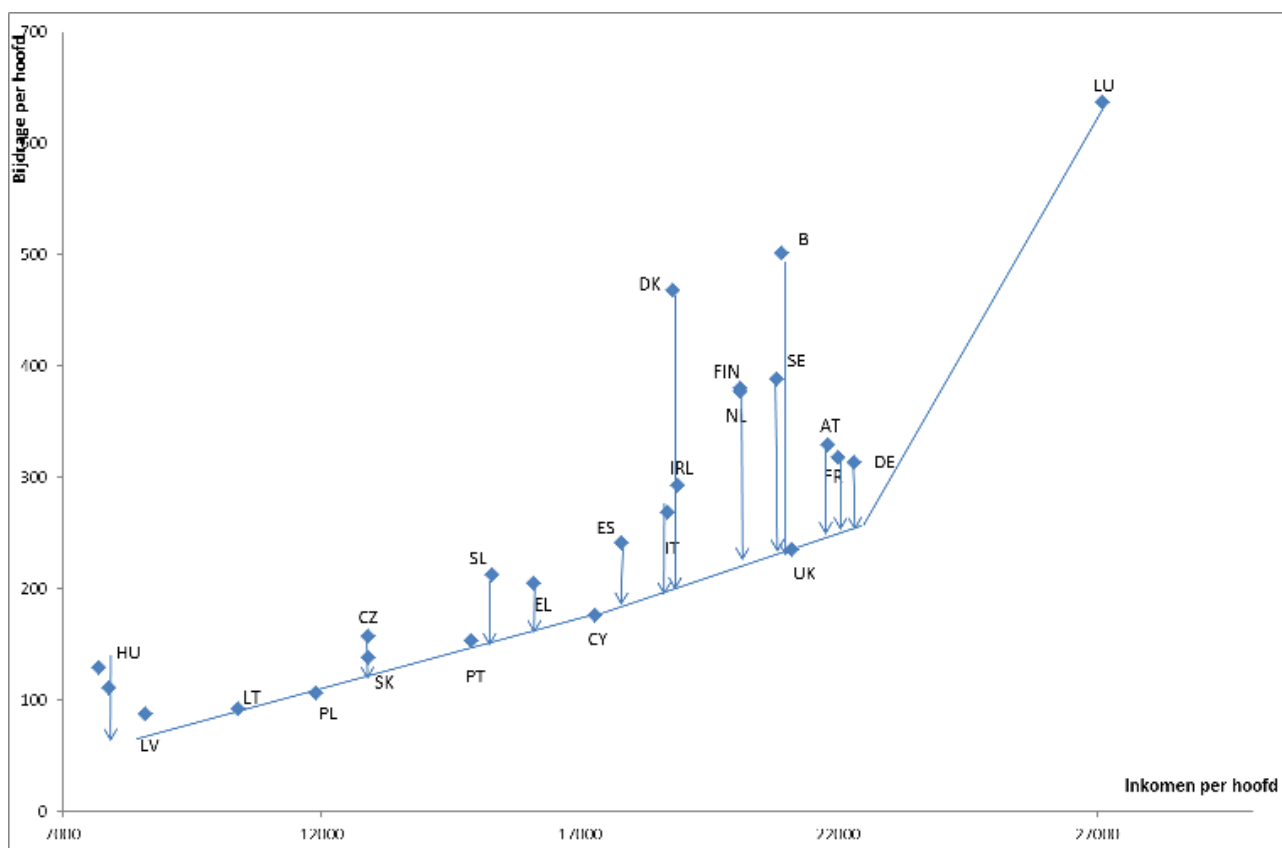
wel een inkomen per capita heeft dat 1400 euro per hoofd hoger ligt. Gemiddeld ligt de rank van een land op de dimensie inkomen twee plaatsen van de rang op de dimensie bijdrage, maar voor sommige landen is dat veel groter. Zo is Denemarken nummer 3 op het vlak van bijdrage en slechts nummer 11 op het vlak van inkomen, 8 plaatsen verschil. Het is geen toeval dat de landen die het meest voordelig in rang afwijken de grote drie VK, Duitsland en Frankrijk zijn.

Land	inkomen	bruto-bijdrage	netto-bijdrage	rang inkomen	rang bijdrage
Luxemburg	27100	637	-80	1	1
Denemarken	18800	468	-110	11	3
Ierland	18900	293	175	10	10
Zweden	20800	388	-128	7	4
België	20900	501	-133	6	2
Frankrijk	22000	318	-85	3	8
Nederland	20100	380	-110	8	5
Oostenrijk	21800	329	-80	4	7
Finland	20100	377	-56	8	6
Duitsland	22300	313	-113	2	9
Italië	18700	268	-75	12	11
Spanje	17800	241	89	13	12
Verenigd Koninkrijk	21100	235	-89	5	13
Cyprus	17300	176	12	14	16
Griekenland	16100	205	319	15	15
Slovenië	15300	212	206	16	14
Portugal	14900	153	249	17	18
Czech republiek	12900	157	198	18	17
Hongarije	7900	111	276	23	21
Estland	7700	129	502	24	20
Slovakije	12900	138	250	18	19
Polen	11900	106	219	20	22
Litouwen	10400	92	452	21	23
Letland	8600	87	330	22	24

Grafiek 4 toont in hoeverre de bijdrage van lidstaten nog verder kunnen eroderen indien onder invloed van nationale politiek er druk ontstaat om naar een bijdrage te gaan die de onderste enveloppe opzoekt die men de facto vaststelt. Dergelijke onderlinge vergelijking op basis van relatieve positie op het vlak inkomen per capita en huidige bijdrage per hoofd zou voor de hele Europese Unie tot een verlies aan budgettaire middelen van 28.9 miljard euro lijden. Alleen voor ons land al zou dit een bijdrageverlies voor de Unie betekenen van 3 miljard euro (a rato van

een bijdrage per hoofd van slechts 232 euro in plaats van de huidige 501 euro). Wellicht zal ons land gezien zijn onvoorwaardelijke steun van het Europese project en de baten die ons land ook genereert door het huisvesten van de Europese instellingen in Brussel één van de laatste landen zijn om dergelijke “rebate” op te eisen. Toch moeten we realistisch genoeg zijn dat in het huidige klimaat dergelijke onderlinge vergelijkingen wel degelijk spelen. Zeker als het in het geval van Duitsland over een fiks bedrag van 5 miljard euro gaat.

Grafiek 4: Raming inkomensverlies

Bron: Eurostat, eigen bewerking

7. Conclusie

De financiering van de begroting van de Europese Unie gebeurt met een Eigen Middelen Besluit en de wijziging van die tekst vereist een unanimitéit binnen de Raad plus nog een ratificatie in de lidstaten. Maar het stelsel der eigen middelen is ver van gelijkvormig voor de 27 lidstaten. Inderdaad, zo hebben vier lidstaten voordelen ten aanzien van hun BTW overdrachten, twee landen kennen een vermindering met betrekking tot de BNI betalingen en dan zijn er nog de Britse "juste retour".

Over de laatste jaren heen is de financiering van deze begroting verschoven van de eigen middelen naar de nationale bijdragen op basis van het BNI. De oudere lidstaten betalen overduidelijk de Unie want de inbreng van de nieuwere staten in de financiering is erg minimaal.

Men ziet ook de invloed van de financiële crisis inzake de financiering.

Alles wijst erop dat het bijdragestelsel van de Europese Unie nog voor veel controverse zal zorgen. Er is een sterke dynamiek waarbij elk land focust op zijn zogenaamde netto-bijdrage die ervoor kan zorgen dat de Europese Unie in de toekomst nog meer problemen ondervindt om haar taken uit te voeren. Ten minste is het aan te bevelen dat er aandacht zou gaan naar waar het geld voor benut wordt in plaats van louter naar de eigen balans te kijken. Net zoals voor een individuele lidstaat als België komt het ook voor de Europese Unie op aan om in haar budget een

performantiegedreven logica te introduceren¹⁸. Momenteel is het aantal landen dat afwijkingen bedingt al opgelopen tot een meerderheid van de groep van zogenaamde netto-betalers (Verenigd Koninkrijk, Nederland, Duitsland, Zweden en Oostenrijk). Ook Denemarken klopt hiertoe momenteel hard op tafel. Het is maar de vraag in welke mate dit zou veranderen indien er in de toekomst effectief meer eigen middelen komen voor het Europese niveau.

¹⁸ Itinera Institute, Copernicus voorbij: van verwarring naar consensus

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming.

ONAFHANKELIJKE DENKTANK

KLARE IDEEËN, KLAAR VOOR ACTIE

Itinera Institute VZW

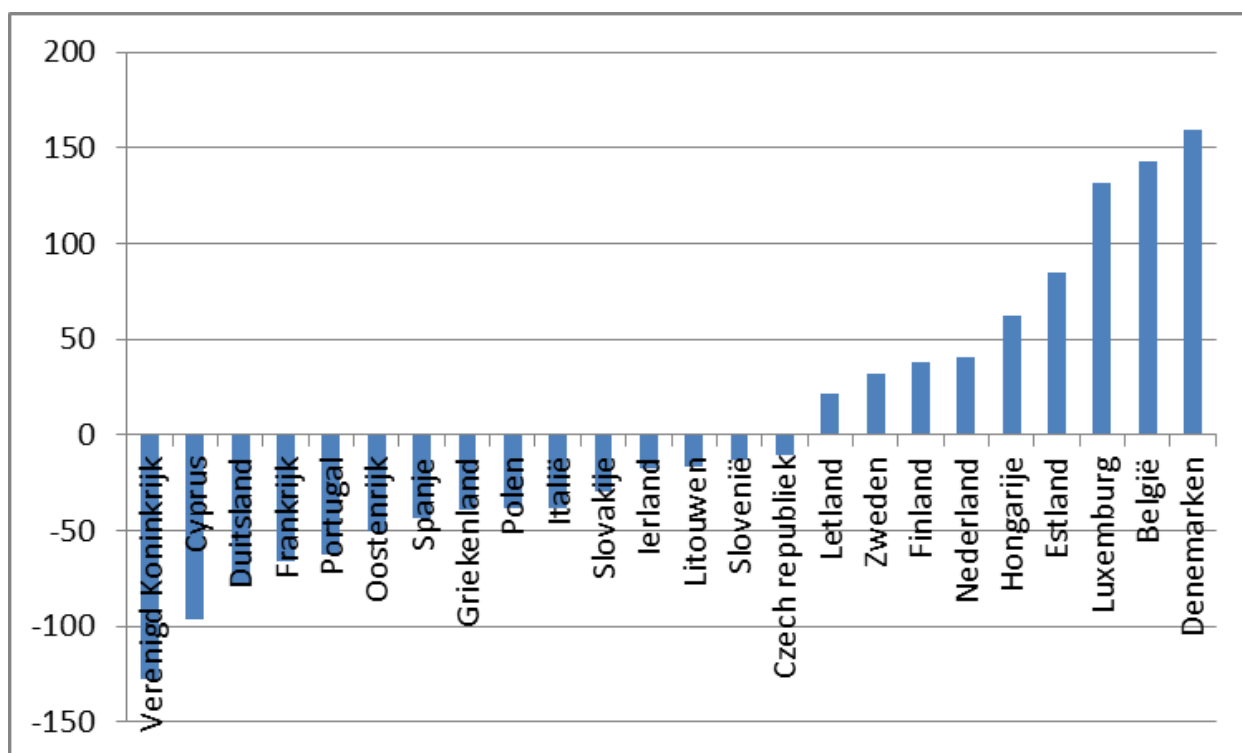
Leopold II Laan 184d B-1080 Brussel
T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org
www.itinerainstitute.org

Verantwoordelijke uitgever: Marc De Vos, Directeur

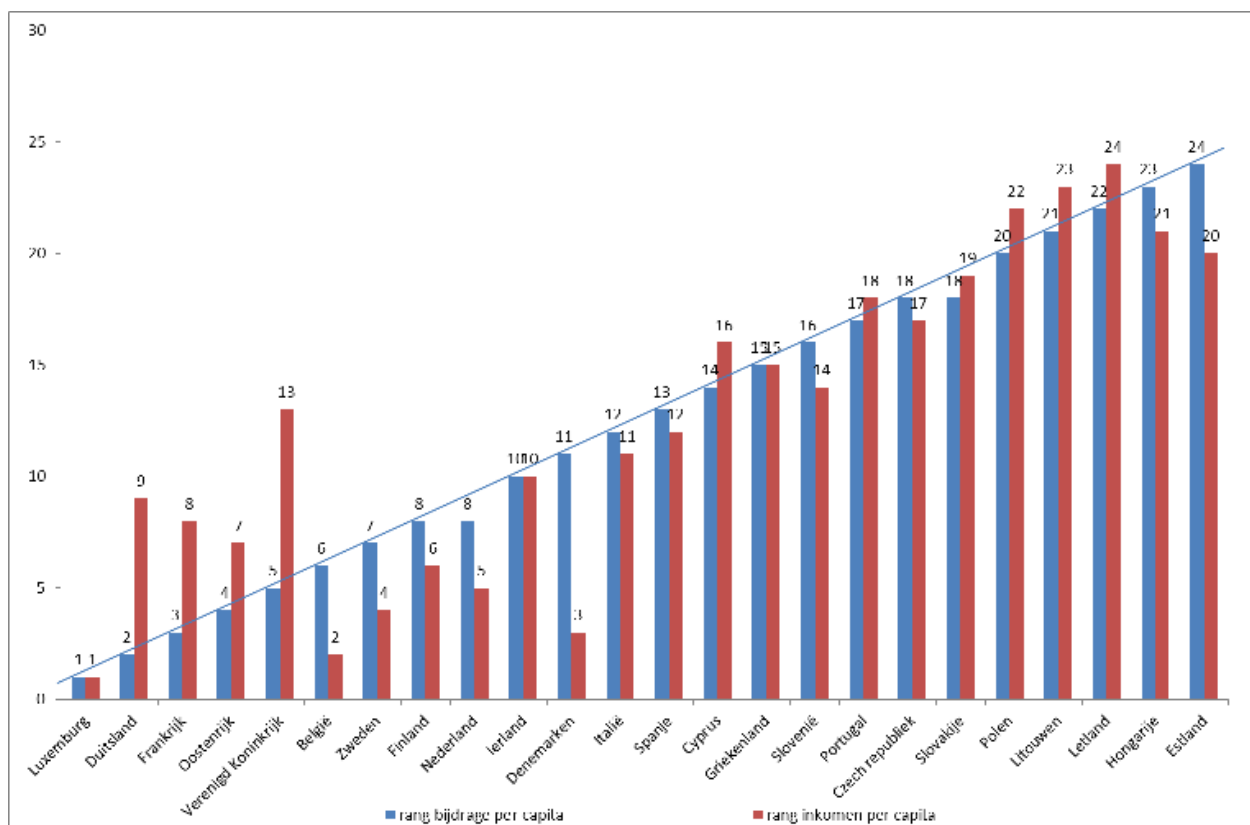
Annex 1:

Afwijking in euro per inwoner tegenover een verdeling strikter volgens inkomen per capita

Annex 2

Rang volgens bijdrage en rang volgens inkomen

Annex 3

Afwijking tussen rang volgens bijdrage en rang volgens inkomen

